

OLÉ! OLÉ!

MARIO VARGAS LLOSA

Diatribă împotriva sportivului

Înțeleg că dumneavoastră faceți surf hawaian vara, spintecând zbugiumatele valuri ale Pacificului, alunecați iarna pe schiuri, pe pârtiile chiliene din Portillo sau pe cele argentine din Bariloche (întrucât Anzii peruani nu îngăduie asemenea zben-guieli), nădușiți în fiecare dimineață în sala de sport, făcând aerobică, sau alergați pe pistele de atletism, prin parcuri și pe străzi, încins într-un trening termic care vă strânge fundul și burta așa cum corsetele de odinioară le sufocau pe bunicile noastre, și nu vă scapă nici un meci al echipei naționale, nici clasicul Alianza Lima *versus* Universitario de Deportes, nici campionatul de box pentru titlul sud-american, latino-american, american sau mondial, prilejuri cu care, înșurubat în fața ecranului de televizor și înfrumusețând spectacolul cu înghițituri de bere, coca-cola

Pentru cunoscătorul operei lui Vargas Llosa aceste pagini de diatribă pot să surprindă. Sportul în general și fotbalul în particular apar în diferite scrieri ale romancierului peruvian într-un registru mai curând pro decât contra. Pentru Vargas Llosa fotbalul constituie o componentă firească a vieții moderne pe toate meridianele, cu o notă specifică de pasionalitate perfect normală și în acord cu alte manifestări ale vieții în spațiul ibero-american. Scriitorul nu aparține acelui sector intelectual (tot mai restrâns, de altminteri) care până nu de mult respingea fotbalul de pe pozițiile perimate ale unei stângi hiperidealiste și fals angelice, care echivala denunțător sportul cu opiumul producător de halucinații anșeltoare și alienante. Dimpotrivă, îl putem situa printre simpatizanții fotbalului, și cea mai bună dovadă o constituie seria de cronici minuțioase și entuziaste pe care le scrie în mai multe cotidiane în timpul Campionatului Mondial din Spania, când aminteste cu deplină adevărată caracterizare a lui Giraudoux: regele sporturilor, regele jocurilor.

cu rom sau whisky cu gheață, vă spargeți gâttelejul strigând, vă aprindeți la față, urlați, gesticulați sau vă simțiți zdrobit pentru victoriile sau înfrângerile idolilor dumneavoastră, cum îi șade bine supporterului prin excelență. Motive mai mult decât suficiente, domnule, pentru ca eu să vă consider un descreierat, un neghiob și un subnormal. (Folosesc prima și a treia expresie ca metafore; cea din mijloc, în sens literal.)

Da, cu adevărat, în creierul dumneavoastră atrofiat s-a făcut lumină: iau practica sporturilor în general și cultul practicii sportului în particular, drept forme extreme ale imbecilității care îl apropie pe om de berbec, de găște și de furnici, trei ipostaze accentuate ale gregarismului animal. Potoliți-vă dorințele nestăvilite de a mă face praf și ascultați, o să vorbim puțin mai târziu despre greci și despre ipocritul *mens sana in corpore sano*. Înainte de asta, trebuie să vă spun că singurele sporturi pe care le absolv de stâlpul infamiei sunt cele așa-numite «de masă» (cu excepția ping-pongului) și cele de pat (incluzând, bineînțeles, masturbația). Pe celelalte, cultura contemporană le-a transformat în piedici în calea dezvoltării spiritului, a sensibilității și a imaginației (și, deci, și a plăcerii). Însă mai cu seamă, a conștiinței și a libertății individuale. Nimic nu a contribuit în asemenea măsură, în vremea noastră, chiar mai mult decât ideologiile și religiile, la promovarea omului-masă vrednic de dispreț, robot al reflexelor condiționate, la învierea culturii primatelor cu tatuaje pe piele și cu șorțul ascuns după fațada modernității, cum a făcut-o divinizarea exercițiilor și a jocurilor fizice, încurajată de societatea de astăzi.

Acum putem vorbi despre greci, ca să nu mă mai bateți la cap cu Platon și Aristotel. Însă vă previn, spectacolul efebilor atenieni, care se ungeau cu tot felul de alifii în gymnasium, înainte de a-și măsura forțele fizice, sau care aruncau discul și sulita sub albastrul pur al cerului egeu, n-o să vă fie de nici un ajutor, ci o să vă înfunde

Cum se explic` atunci Diatriba? Trebuie s` știm c` nu este un comentariu sau un eseu care exprim` direct opiniile autorului. Este un capitol dintr-o carte de ficțiune, romanul Caietele lui don Rigoberto (Ed. Alfaguara, 1997), al c`rui personaj central și narator este un adept fanatic al erotismului heterosexual și prin urmare nu poate accepta nici o alt` form` de efort fizic, ba chiar se simte dator s` le resping` violent și sistematic. Aceast` pasiune exclusivist` și excesiv` a personajului, aproape o fixație, face ca romanul s` fie mai mult decât (cum îl prezintă editura) «un excepțional tratat de imaginație senzual`, o ampl` și neobișnuit` enciclopedie a pl`cerii», și s` cuprindă, ca revers al medaliei, un avertisment contra exceselor hedonismului și reflexelor lui` anșel`toare. Militând pentru pl`cerea erotic` fr` prejudec`ți, personajul conceput unilateral de autor nu putea s` nu-și exprime prin diatribe prejudec`țile faț` de activit`țile l`state`n afara opțiunii lui unice și obsedante. Ca o contrapondere la aceste pagini din Caietele lui don Rigoberto, am fi putut alege una din cronicile amintite ale lui Vargas Llosa` anșuși. Am preferat totuși s` ne menținem`n spațiul ficțiunii, cu dou`

și mai mult în ignoranță, nătărăi cu mușchii întăriți în defavoarea cantității de testosteron, care trage după sine și scăderea coeficientului dumneavoastră de inteligență. Numai șuturile fotbalistului, sau loviturile de pumn ale boxerului, sau roțile mute ale ciclismului și prematura demență senilă (pe lângă insuficiența sexuală, incontinență și impotență) pe care acestea le provoacă, explică pretenția de a stabili o linie de continuitate între efebii îmbrăcați în tunică ai lui Platon, care se frecau cu rășini după senzualele și filozoficele demonstrații fizice, și hoardele bete care urlă în tribunele stadioanelor moderne (înainte de a le incendia), la meciurile de fotbal contemporane, unde douăzeci și două de paiate depersonalizate de costumele lor țipătoare, agitându-se în dreptunghiul de gazon pe urmele unei mingi, servesc drept pretext pentru dezlănțuirii de iraționalitate colectivă.

Sportul, pe vremea lui Platon, era un mijloc, nu un scop, cum a ajuns să fie în aceste timpuri municipalizate ale vieții. Slujea la îmbogățirea plăcerilor (ale bărbaților, deoarece femeile nu îl practicau), stimulându-le și prelungindu-le prin reprezentarea unui trup frumos, tare, lipsit de grăsime, bine proporționat și armonios, incitându-le totodată prin calistenia pre-erotică a anumitor mișcări, posturi, frecări, exhibiții corporale, exerciții, dansuri, atingeri, care aprindeau dorințele până când îi catapultau, atât pe participanți cât și pe spectatori, în împreunare. Că aceștia erau sau nu homosexuali nu are nici un fel de importanță în argumentația mea, după cum iarăși nu contează faptul că, la capitolul sex, subsemnatul este plicticos de ortodox și nu iubește decât femeile – mai mult, o *singură* femeie –, neavând nici o înclinație către pederastia activă sau pasivă.

Înțelegeți-mă corect, nu am nici o obiecție față de ceea ce fac așa-zișii *gays*. Mă bucură faptul că se simt bine și îi susțin în campaniile lor împotriva legilor care îi discriminează. Nu îi pot însoți mai departe, dintr-un motiv de ordin practic. Nimic cu privire la «ochiul fundului» al lui Quevedo nu mă amuză. Natura, sau Dumnezeu, dacă există și își pierde timpul cu astfel de lucruri, a făcut din această gaură secretă orificiul cel mai sensibil din toate câte îmi alcătuiesc trupul. Supozitorul îl rănește, iar canula clismei îl însângerează (mi l-au introdus o dată, într-o perioadă de constipație crâncenă, și a fost îngrozitor), astfel încât ideea că există bipede pe care le umple de desfătare cuibărirea, în acel lor, a unui cilindru viril, îmi produce o admirație încărcată de teamă. Sunt sigur că, în cazul meu, pe lângă țipete, m-ar încerca un adevărat cataclism psiho-somatic prin introducerea, în delicatul conduct cu pricina, a unui penis viu, fie el și de pigmeu. Singurul pumn pe care l-am tras vreodată în viața mea l-a încasat un medic care, fără a mă preveni și sub pretextul că încerca să vadă dacă nu cumva sufeream de apendicită, a exercitat asupra-mi o tortură camuflată sub eticheta științifică de «tușeu rectal». În pofida acestui fapt, sunt, teoretic, de acord ca ființele umane să facă dragoste după cum a fost legiuit sau pe dos, singuri sau în pereche, sau în promiscue contubernii colective (vai!), ca bărbații

să se împreuneze cu bărbații, femeile cu femei și amândoi cu rațe, câini, pepeni verzi, banane sau pepeni galbeni și cu toate scârboșeniile cu putință, dacă o fac de comun acord și de dragul plăcerii, nu al reproducerii, accident al sexului, în fața căruia pot cel mult să se resemneze, socotindu-l un rău dintre cele mărunte, însă pe care în nici un caz nu trebuie să-l ridice în slăvi ca pe o justificare a plăcerii carnale (această imbecilitate a Bisericii mă exasperează la fel de tare ca un meci de baschet). Reluând firul pierdut, acea imagine a bătrânelor greci, filozofi înțelepți, legislatori auguști, generali războinici sau preoți supremi, care se duceau în gymnasium să-și descătușeze libidoul la vederea tinerilor discoboli, luptători, maratonisti sau suliași, mă impresionează profund. Genul acesta de sport, codoș al dorinței, îl iert de orice vină, și n-aș șovăi să-l practic dacă sănătatea, vârsta, simțul ridicolului și programul mi-ar îngădui-o.

Mai există un caz, și mai îndepărtat de spațiul nostru cultural (nu știu de ce vă includ și pe dumneavoastră în această frăție, de vreme ce, datorită șuturilor fotbalistice sau a loviturilor date cu capul, a sudoarei cicliste sau a bușiturilor încasate la karate v-ați exclus din ea), în care sportul își găsește o anumită justificare. Atunci când, practicându-l, ființa umană își depășește condiția animalică, se învecinează cu divinul și se înalță într-un plan de intensă spiritualitate. Dacă țineți să folosim riscantul cuvânt «mistică», fie. Evident, aceste cazuri, foarte rare în zilele noastre, printre care se numără, ca o reminiscență exotică, sacrificatul luptător de *sumo* japonez, îndopat de mic cu o supă vegetariană înfiorătoare, care îl elefantizează, condamnându-l la moarte, cu inima făcută praf înainte de a împlini patruzeci de ani, și la o existență care se reduce la încercarea permanentă de a nu se lăsa expulzat de alt munte de carne asemenea lui din micul cerc magic care îi hotărâniceste viața, sunt cu neputință de asimilat de către acești idoli de duzină, pe care societatea post-industrială îi numește «martiri ai sportului». Unde e eroismul în a te face țândări la volanul unui bolid cu motoare care fac treabă în locul omului, sau în renunțarea la gândire în favoarea debilității mintale a unor ființe cu creierul și testiculele zdrobite de practica parării sau a marcării neîntrerupte a golurilor, pentru ca niște mulțimi alienate să se desexualizeze prin ejaculări de egolatrie colectivă la fiecare gol marcat? Pe omul din ziua de astăzi, exercițiile și calitățile fizice numite sporturi nu îl apropie de dimensiunea sacralității și nici de cea religioasă, îl îndepărtează de spirit și îl îndobitocesc, satisfăcându-i instinctele cele mai ignobile: vocația tribală, macismul, voința de putere, dizolvarea eului individual în spiritul de turmă amorf.

Nu cunosc minciună mai abjectă decât expresia cu care li se împuie capul copiilor: «Minte sănătoasă într-un trup sănătos». Cine a spus că o *minte sănătoasă* e un ideal demn de râvnit? «Sănătoasă» vrea să-nsemne, în acest caz, proastă, convențională, fără imaginație și fără maliție, uniformizată de stereotipurile moralei încetățenite și ale religiei oficiale. Minte «sănătoasă» să fie oare asta? Minte con-

formistă, de om beat, de notar, de asigurator, de ministrant, de cercetaș. Asta nu e sănătate, e o tară. O viață mentală bogată și personală cere curiozitate, maliție, fan-
tazie și dorințe nesatisfăcute, cu alte cuvinte, cere o minte «murdară», gânduri rele,
o înflorire de imagini interzise, de poftă care să te îmbie să explorezi necunoscutul
și să redefiniți ceea ce ai cunoscut, o nerespectare sistematică a ideilor moșten-
ite, a cunoștințelor răsuflete și a valorilor la modă.

De altminteri, nu e câtuși de puțin sigur nici măcar faptul că practicarea spor-
turilor în zilele noastre ar crea minți sănătoase în sensul banal al termenului. Se întâm-
plă tocmai invers, lucru pe care tu îl știi mai bine ca oricare altul, tu, care, pentru a
câștiga cursa de o sută de metri plat, ai fi în stare să pui arsenic și cianură în supă
rivalului tău, și să înghiți toate drogurile vegetale, chimice sau magice care îți garan-
tează victoria, să-i corupi pe arbitri sau să-i șantajezi, să urzești comploturi me-
dicale sau legale ca să-i scoți din competiție pe adversarii tăi, tu, care trăiești nevrozat
de fixația victoriei, a recordului, a medaliei, a podiumului, o bestie care face presi-
uni, un anti-social, un irascibil, un isteric, un psihopat, la polul opus acelei ființe socia-
bile, generoase, altruiste, «sănătoase», la care vrea să facă aluzie imbecilul care încă
mai îndrăznește să folosească expresia «spirit sportiv» în înțelesul nobilului atlet dom-
inat de virtuți cetățenești, când ceea ce se ascunde de fapt în spatele ei este un
potențial asasin, dispus să extermine arbitri, să-i strivească pe toți fanaticii din echipa
adversă, să devasteze stadioanele și orașele care îl găzduiesc, provocând sfârșitul
lumii prevestit în Apocalipsă, și toate astea nici măcar dintr-un scop artistic elevat,
cum a fost cel care a prezidat incendierea Romei de către poetul Nero, ci numai pen-
tru a vedea Clubul lui primind o cupă din imitație de argint, sau pentru a-i vedea pe
cei unsprezece idoli cocoțați pe podium, strălucind de atâta ridicol, cu chiloții și tri-
courile lor dungate, cu mâinile în dreptul inimii și cu ochii scânteietori, cântând un
imn național !

În românește de Irina DOGARU

Din *Los cuadernos de don Rigoberto*, Ed. Alfaguara, 1997

© Mario Vargas Llosa, 1997